

Prednosti i nedostaci razvoja ruralnog turizma prekograničnog područja

Kristina Svržnjak¹, Sandra Kantar¹

¹Krizevci College of Agriculture, Milislava Demerca 1, Krizevci, Croatia (ksvrznjak@vguk.hr)

SAŽETAK

Rad predstavlja dio istraživanja u okviru IPA Programa za prekograničnu suradnju Mađarska-Hrvatska na projektu INVEST-PRO. Istraživačko područje obuhvaća dvije hrvatske (Koprivničko-križevačka i Varaždinska) i dvije mađarske županije (Zala i Somogy). U radu se polazi od činjenice da je ruralni turizam u kontinentalnim krajevima slabo razvijen u odnosu na morski turizam u Hrvatskoj ili odmorišni turizam na jezeru Balaton u Mađarskoj. Rezultati istraživanja prikazuju zajedničke prednosti i nedostatke razvoja ruralnog turizma prekograničnog područja. Uočene su prednosti temelj za razvoj zajedničkih budućih turističkih proizvoda radi stvaranja prepoznatljivog imidža turističke destinacije kontinentalnog turizma. S druge strane, uočeni nedostaci predstavljaju podlogu za donositelje odluka za kreiranje regionalnih ili županijskih razvojnih turističkih strategija.

Ključne riječi: ruralni turizam, razvoj prekograničnog područja

UVOD

U okviru IPA Programa za prekograničnu suradnju Mađarska-Hrvatska 2007 - 2013 proveden je projekt „INVEST – PRO“ čiji je cilj doprinijeti povećanju gospodarskog potencijala i poboljšanju kvalitete života u prekograničnoj regiji Mađarska – Hrvatska. Projekt je provela Trgovačka i industrijska komora županije Zala kao vodeći partner u suradnji s ostalim projektnim partnerima – Trgovačkom i industrijskom komorom županije Somogy, Agencijom za razvoj Varaždinske županije – AZRA te Visokim gospodarskim učilištem u Križevcima.

Projektom su se istražili potencijali razvoja

ruralnog turizma vezani uz moguću realizaciju investicija za turističke namjene. Kroz podršku postojećim i razvijanjem novih oblika turističke ponude, cilj je bio inicirati stvaranje prepoznatljivog imidža turističke destinacije kontinentalnog turizma prekograničnog područja.

U radu se prikazuje samo dio istraživanja, odnosno prednosti i mogućnosti razvoja ruralnog turizma analiziranih prekograničnih županija, prije svega zbog njihove međusobne blizine i povezanosti, putem podataka dobivenih od ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju. Također se prikazuju i nedostaci kao prijetnja budućem razvoju ruralnog turizma na istraživanom području.

MATERIJAL I METODE

Istraživanje se provodilo metodom anketnog upitnika na prigodnom uzorku poduzetnika i stanovnika rezidencijalnog područja vodeći računa o proporcionalnoj zastupljenosti ispitanika u svakoj analiziranoj županiji, a koja je uključivala ukupno 238 ispitanika.

Tijekom svibnja, lipnja i srpnja 2013. godine ispitanici su, ovisno o dostupnosti, anketirani postupkom koji je uključivao:

- a) metodu grupnog anketiranja
- b) metodu individualnog anketiranja ili
- c) metodu anketiranja putem elektroničke pošte.

Dio istraživanja „prednosti i nedostaci razvoja ruralnog turizma“ obuhvaća komparativnu analizu odgovora na pitanja otvorenog tipa, koji su grupirani su oko zajedničke semantičke osnove i interpretirani kvalitativno.

REZULTATI I RASPRAVA

U prijašnjim istraživanjima autori Bacsí i Kovacs (2007.) te Bacsí i sur. (2008.) su kao glavne turističke atrakcije na kojima se mogu promovirati potencijalna ulaganja i iskoristiti uočene razvojne prilike te mobilizirati investicijski kapital u prekograničnom području naglasili sljedeće:

- U Mađarskoj je turizam u velikoj mjeri koncentriran u pojedinim mikroregijama unutar odgovarajućeg prostora. Postoje značajni turistički kapaciteti duž obala jezera Balaton u županijama Somogy i Zala. Većina investicija u regiji koje se odnose na turizam usmjerene su na izgradnju mnogih hotela i boravišta. Aerodrom Sármellék ima ključnu

važnost za toplice i turistički sektor jezera Balaton.

- Područje Drave je karakterizirano riječnim i ekološki orijentiranim turizmu. Arhitektonska baština Pécsuha obuhvaća između ostalog romanski i turski stil te mu je dodijeljen naslov Svjetske baštine UNESCO-a. Obližnje područje Harkány-Siklós-Villány se vrlo brzo razvilo u vrlo jaki centar vinskog i termalnog turizma, što je prepoznato i na međunarodnoj razini. U tom području povećanje broja posjetitelja može se uravnotežiti smanjenjem broja noćenja. Osim navedenog, turizam pokazuje značajnu prisutnost u Kaposváru i Szekszárdu.

- Na hrvatskoj strani granice grad Varaždin ima značajnu graditeljsku baštinu, a turistički je značajan i dvorac Trakošćan u Varaždinskoj županiji. Navedene dvije destinacije već nekoliko godina pokazuju trend povećanja broja turista, ali s druge strane pad noćenja.

- Termalni turizam je već čvrsto prisutan u regiji, te predstavlja daljnji potencijal u regiji. Obje strane su trenutno uglavnom konkurenti u tom sektoru, iako postoji potencijal za zajednički marketing i druge oblike suradnje. Hévíz, Kehidakustány i Zalakaros su važna odredišta u županiji Zala. Varaždinske toplice u Varaždinskoj županiji su također važno turističko odredište.

- Koprivničko-križevačka županija ima povoljne uvjete za razvoj različitih oblika kontinentalnog turizma (lov, ribolov, planinarenje, biciklizam plivanje). Međutim, postojeći prirodni resursi, u prvom redu rijeka Drava, ravničarski tereni jezera, planinski pejzaži na obroncima Bilogore i Kalnika, još uvijek nisu dovoljno iskorišteni u tu svrhu.

- Osim toga, područje županije bogato je kulturno- povijesnom baštinom (niz sakralnih objekata) te je razvijena umjetnička tradicija, s obzirom da se u Hlebinama nalazi središte naivnog slikarstva pa je to za sada glavna turistička atrakcija i orijentacija.

- Cjelokupni turistički potencijal županije nije značajnije iskorišten, što se reflektira i u činjenici da se preko 90% turističkog prometa odvija u obliku jednodnevnih izleta bez noćenja.

U se ovom istraživanju krenulo od značenja

imidža koji predstavlja ukupnost vanjskog dojma koji netko ostavlja ili nastoji ostaviti te predstavlja osnovu za privlačenje inozemnih ulaganja. Stoga su ispitanici prije svega upitani vole li živjeti u svojem kraju, pri čemu je samo 13 ispitanika (4,2%) dalo negativan odgovor (tablica 1.). Međutim, svi su ispitanici nastavili s ispunjavanjem ankete i odgovorili na iduća anketna pitanja o turističkim prednostima i nedostacima sredine u kojoj žive, a koje su bitne za razvoj turizma u području prebivališta ispitanika.

Tablica 1. Odgovori ispitanika na pitanje „Volete li živjeti u svojem kraju?“

	VŽ	KKŽ	Somogy	Zala	Ukupno
DA	70	101	52	77	300
NE	0	0	4	9	13
Ukupno	70	101	56	86	313
Udio (%) pozitivnog odgovora	100	100	92,9	89,5	95,8

Prema Ružiću (2011.) za razvoj turizma značajni su sljedeći činitelji:

- Prirodni - koje čini klima, hidrografija, reljef, flora i fauna i slično,

- Društveni - koje čine povijesni spomenici, ustanove, manifestacije i slično,

- Prometni - koje čini prometna infrastruktura,

- Ponudbeni - koje čine objekti i kapaciteti i njihova ponuda; usluge smještaja, prehrane, pića, trgovine s robom u funkciji snabdijevanja turista i slično. Demonja i Ružić (2010.) ističu da su objekti za smještaj osnovni

i karakteristični receptivni činitelji turističkog mjesta, što znači da od njihove veličine, većim dijelom, ovisi i turistički promet, dok njihove vrste, oblici i kvaliteta izravno utječu na vrste i oblike turizma te tako i na njihove ekonomske učinke.

Ispitanicima je postavljeno pitanje koje su prve tri asocijacije koje bi istaknuli kao turističke vrijednosti (atrakcije ili lokalitete), odnosno, koje su prve tri asocijacije vezane za ograničavajuće okolnosti za razvoj turizma sredine u kojoj žive. Prema Kušenu (2002.) turističke atrakcije su turistički resursi koji mogu privući ili već privlače turiste da posjete turističku destinaciju u kojoj se one nalaze. Stoga

su i ispitanici u svojim prvim asocijacijama usmjereni na one turističke vrijednosti koje prepoznaju i karakteristične su za bližu okolicu njihovog mjesta stanovanja pa se u nastavku prikazuju rezultati istraživanja posebno prema analiziranim županijama¹.

Varaždinska županija

Ispitanici Varaždinske županije ističu Varaždin kao najatraktivniji grad u županiji. Stoga i ne čudi da je na prvom mjestu kao prva, druga i treća asocijacija turističkih vrijednosti ispitanika Varaždinske županije upravo istaknut Stari grad i centar grada Varaždina.

Osim Starog grada i centra grada Varaždina, ispitanici kao prvu asocijaciju turističkih vrijednosti naglašavaju manifestaciju Špancirfest, zatim sakralne objekte, kulturnu baštinu i Varaždinsko groblje kao izvrstan primjer parkovne arhitekture i spomenik prirode.

Uz već spomenute, kao druga asocijaciju istaknutih vrijednosti ispitanici Varaždinske županije ističu i Varaždinske barokne večeri kao festival zasnovan na bogatoj tradiciji varaždinske barokne glazbe i specifične pojedine objekte, jela, trgove, civilne udruge i slično (makovnjača, kovačnice, zdenci, pilovi, kurije, trgovi, arheološka nalazišta, pojedini restorani sa lokalnim specijalitetima, konjička i ribička društva).

Od nespomenutih, kao treća asocijaciju

ispitanici spominju očuvane šume i lijepo uređene parkove i tzv. „Centar svijeta Ludbreg“.

Nepovoljne okolnosti za razvoj turizma su:

- slaba promocija područja,
- nedostatak smještajnih kapaciteta (hotela i pansiona),
- loša prometna infrastruktura i manjak parkirnih mjesta,
- nedostatak turističkih ureda i agencija,
- nedostatak financijskih sredstava za turizam/nepovoljni krediti,
- općenito loša organizacija/administracija,
- nezainteresiranost i nemotiviranost lokalnog stanovništva za turizam,
- nedostatak stručnih osoba za bavljenje turizmom².

Koprivničko-križevačka županija

Ispitanici Koprivničko-križevačke županije na prvo mjesto atraktivnih turističkih destinacija stavljaju grad Đurđevac³, odnosno Stari grad u kojemu se odvija tradicionalna kulturno-turistička manifestacija „Picokijada – Legenda o picokima“. Kao vrlo značajne ističu prirodne ljepote i čisti okoliš s naglaskom na blizinu rijeke Drave s njezinim neiskorištenim turističkim potencijalima. Također, među prvim asocijacijama ističu i zaštićeno botaničko područje Đurđevačke pijeske tzv. „hrvatsku

¹Ukratko je isto prikazano u tablici 2.

²To se spominje kao nedostatak i u drugim istraženim županijama u nastavku, najviše u smislu neadekvatno osposobljene radne snage (neljubaznost, nepoznavanje stranih jezika i slično).

³Đurđevac je od 2008. godine hrvatski predstavnik europske destinacije turističke izvrsnosti (EDEN).

Saharu“ te Galeriju naivne umjetnosti u Hlebinama.

Kao drugu asocijaciju, osim spomenutih Đurđevačkih pijesaka i blizine rijeke Drave, ispitanici Koprivničko-križevačke županije ističu sakralne objekte od kojih se najčešće spominje Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Molvama te kapelu nazvanu po hrvatskom svecu Svetom Marku Križevčaninu.

Treća asocijaciju koju su ispitanici istaknuli kao osobite vrijednosti sredine u kojoj žive, osim blizine rijeke Drave, je razvijena poljoprivreda, od čega posebnu vrijednost vide u vinogradarstvu, vinogradima, vinskim cestama i očuvanim starim klijetima⁴.

Nedostaci u razvoju turizma su:

- slaba promocija područja,
- općenito loša infrastruktura (najčešće se spominje nedostatak vodovoda i kanalizacije),
- nedostatak financijskih sredstava za ulaganje u razvoj turizma,
- prometna nepovezanost i nedostupnost (nema brze ceste),
- nedovoljna zainteresiranost lokalne vlasti i stanovništva za turizam,
- uslijed gospodarske krize i propasti industrije vlada nezaposlenost, što utječe na nepovoljnu strukturu stanovništva za razvoj turizma. Mladi iz manjih sredina odlaze u veće gradove, a ostaje starije stanovništvo,
- nedostatak razvijene turističke infrastrukture (kulturni sadržaji, ugostiteljska ponuda, manjak smještajnih kapaciteta i restorana,

- nedostatak stručnih osoba za bavljenje turizmom.

Županija Somogy

Županija Somogy nasjeveru graniči s jezerom Balaton (Blatno jezero), najvećim slatkovodnim jezerom u srednjoj Europi, na jugu s rijekom Dravom i obiluje velikim šumskim površinama i drugim prirodnim vrijednostima. Stoga ne čudi da ispitanici županije Somogy kroz sve tri asocijacije istaknutih turističkih vrijednosti ističu Balaton i općenito vode (jezera, ljekovite vode i termalna kupališta) te općenito prirodne vrednote i čisti okoliš (puno zelenila, šume, vinogorja i slično).

Osim spomenutog, ispitanici naglašavaju uređene centre gradova, bogati kulturni program, razvijeni lovni i ribolovni turizam te vinski turizam i gastronomiju.

Nedostaci bitni za razvoj turizma su:

- loša infrastruktura, s naglaskom na cestovnu infrastrukturu,
- nezaposlenost i nedostatak domaćeg i inozemnog ulaganja u turizam,
- loša organizacija i promocija područja, turističkih događaja, slaba medijska popraćenost i općenito nerazvijeni komunikacijski kanali,
- nedostatak smještajnih kapaciteta,
- nedostatak zajedničke koncepcije razvoja turizma.

⁴Ispitanici predlažu da bi se trebao iskoristiti potencijal obnove starih klijeti u lijepe atraktivne objekte.

Županija Zala

Županija Zala ima slične geografske karakteristike kao i susjedna županija Somogy pa su i odgovori ispitanika vrlo slični za prve tri turističke asocijacije. Na prvom mjestu ispitanici ističu jezero Balaton te prekrasan krajolik, čisti zrak i obilje prirodnih vrednota (najčešće se spominje Arboretum kod Csecsa, Nacionalni park Orseg, planine kod Keszthelyja, šume). Za razliku od županije Somogy, u županiji Zala je turizam jedna od najuspješnijih gospodarskih grana gdje se nalazi jedno od najstarijih turističkih naselja – toplice Heviz, a također se u turističko-razvojnom smislu ističu i ljekovita kupališta Zalakaros, Lenti i Kehidakustany. Cijela županija obiluje ljekovitim kupalištima, toplicama, običnim kupalištima i bazenima koji su opskrbljeni ljekovitom vodom iz termalnih izvora. Stoga ispitanici uz već spomenute, kao turističku vrijednost naglašavaju razvijeni termalni/zdravstveni turizam, Heviz, jezera i ribnjake, uređena gradska jezera za veslače i vodene parkove.

Također, kao drugu i treću turističku asocijaciju spominju kulturne objekte, povijesne spomenike te gradske atrakcije i manifestacije koje se održavaju na području županije.

Nedostaci su:

- loša cestovna infrastruktura i javni prijevoz,
- nedostatak društvenih, kulturnih i zabavnih programa,
- loša promocija,
- nezaposlenost,
- nedostatak ugostiteljskih i smještajnih kapaciteta,
- nerazvijeni vodeni turizam,

- nedostatak biciklističkih staza.

U tablici 2. istaknute su zajedničke karakteristike prekograničnog područja prema važnostima ispitanika (uzete su u obzir zajedničke karakteristike ako su iskazane na području jedne hrvatske i jedne mađarske istraživane županije). Kao što je već napisano, kod prednosti su istaknute specifične lokacije i atrakcije karakteristične za pojedina područja u kojima ispitanici žive i rade, tako da se od zajedničkih karakteristika mogu spomenuti prirodne ljepote i čisti okoliš, bogata kulturna baština i razvijeno vinogradarstvo, vinarstvo, vinski turizam i gastronomija.

Više zajedničkih karakteristika uočeno je kod nedostataka, pri čemu se kroz četiri analizirane županije ističe slaba turistička promocija, nerazvijena turistička infrastruktura s naglaskom na nedostatak smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta, loša cestovna infrastruktura i nedostatak financijskih sredstava za razvoj turizma.

ZAKLJUČAK

Istraživanje o neiskorištenim turističkim potencijalima i mogućnostima investiranja u ruralni turizam u prekograničnom području Mađarska – Hrvatska na temelju dobivenih podataka identificira lokalne turističke posebitosti prekograničnog područja koje bi se mogle uklopiti u zajedničku strategiju razvoja turizma i biti podloga za investicijsku politiku ovoga područja.

Na temelju komparativnog istraživačkog uvida dobiveni su slijedeći zaključci:

1. Imidž područja u mađarskim županijama je kompaktniji i uključuje prirodne ljepote i okoliš te bogatu kulturnu baštinu, za razliku od hrvatskih županija koje nemaju

Tablica 2. Prednosti i nedostaci razvoja ruralnog turizma na prekograničnom području

	VŽ	KKŽ	SOMOGY	ZALA
PREDNOSTI	Kulturna baština	Kulturna baština	Kulturna baština	Kulturna baština
		Prirodne ljepote i čisti okoliš	Prirodne ljepote i čisti okoliš	Prirodne ljepote i čisti okoliš
	Postojeće manifestacije	Postojeće manifestacije		Postojeće manifestacije
		Razvijeno vinogradarstvo i vinarstvo	Razvijen vinski turizam i gastronomija	
NEDOSTACI	Slaba promocija područja	Slaba promocija područja	Slaba promocija područja	Slaba promocija područja
	Nedostatak smještajnih kapaciteta	Nedostatak smještajnih kapaciteta	Nedostatak smještajnih kapaciteta	Nedostatak smještajnih kapaciteta
	Loša prometna infrastruktura	Loša prometna infrastruktura	Loša prometna infrastruktura	Loša prometna infrastruktura
	Nedostatak financijskih sredstava	Nedostatak financijskih sredstava	Nedostatak financijskih sredstava	Nedostatak financijskih sredstava
		Nezaposlenost	Nezaposlenost	Nezaposlenost

toliko izraženu zajedničku poveznicu.

2. Okosnica razvoja prekograničnog turizma su prirodne ljepote i okoliš, bogata kulturna baština te razvijeno vinogradarstvo i vinarstvo, što predstavlja podlogu za kreiranje zajedničkih turističkih proizvoda.

3. Nepovoljne okolnosti za razvoj turizma zajedničke su svim županijama prekograničnog područja i podrazumijevaju slabu promociju područja, nedostatak ugostiteljskih i smještajnih kapaciteta, lošu prometnu infrastrukturu i, općenito, nedostatak financijskih sredstava.

NAPOMENA

Podaci prikazani u radu predstavljaju dio rezultata istraživanja na spomenutom projektu i objavljenih u djelu autorica „Studija o neiskorištenim turističkim potencijalima i mogućnostima investiranja u turizam na prekograničnom području Mađarska-Hrvatska“.

LITERATURA

- Bacsi Z., i Kovacs E. (2007). Razvojne karakteristike prekograničnih regija. Keszthely. Mađarska: Mikroregionalna multifunkcionalna i razvojna asocijacija Keszthely-Heviz: Zapadno-balatonska radionica za društveno-znanstvena istraživanja.
- Bacsi Z., Kovacs E., i Svržnjak K. (2008). Mogućnosti suradnje za razvoj prekograničnog područja. Objavljeno u zborniku radova Razvoj, identitet i okoliš - međuregionalni aspekti. Pintiћ V. (ur.), Križevci, Hrvatska: Visoko gospodarsko učilište u Križevcima: 42-44.
- Demonja D., i Ružić P. (2010). Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima. Zagreb, Hrvatska: Izdavačka kuća Meridijani.
- Kušen E. (2002). Turistička atrakcijska osnova, Marković S. (ur.). Zagreb, Hrvatska: Institut za turizam.
- Ružić P. (2011). Ruralni turizam Istre. Poreč, Hrvatska: Institut za poljoprivredu i turizam.
- Svržnjak K., i Kantar S. (2013). Studija o neiskorištenim turističkim potencijalima i mogućnostima investiranja u turizam na prekograničnom području Mađarska -Hrvatska. Križevci, Hrvatska: Visoko gospodarsko učilište u Križevcima.

Advantages and disadvantages of the rural tourism development in the cross-border area

ABSTRACT

The paper presents a part of research under IPA cross-border cooperation Hungary-Croatia in the project INVEST-PRO. Research area includes two Croatian (Koprivničko-križevačka and Varaždinska) and two Hungarian counties (Zala and Somogy). The paper is based on the fact that the rural tourism in continental areas is poorly developed in comparison to marine tourism in Croatia or holiday tourism on Lake Balaton in Hungary. The research results show the advantages and disadvantages of rural tourism development in the cross-border areas. The recognized advantages are the basis for the future development of joint tourism products to create a recognizable image of the tourist destination of continental tourism. On the other hand, the noticed disadvantages should serve as a basis for decision-makers to create a regional or county tourism development strategy.

Key words: rural tourism, development of border areas, advantages and disadvantages of rural tourism